

Schei (Stăncuța Nouă)

Interviu luat lui Bogdan Elena, născută în 1962, în Pesac (jud. Timiș). Părinții săi, Radici Maria, născută în 20 septembrie 1936 în Pesac (jud. Timiș) și Radici Gheorghe, născut în 26 septembrie 1930 în Pesac (jud. Timiș) au fost deportați din Pesac (jud. Timiș) în Stăncuța Nouă (Călmățui).

Interviul a fost realizat de Dana Lazăr în 16 mai 2023 în Timișoara.

DL: Pe cine ați avut deportat în Bărăgan?

EB: Mama mea, Bogdan Marta, ea a fost cu părinții, cu fratele și cu ... („cu bunicii”, *se aude din fundal că o ajută soțul*).

DL: De unde?

EB: De la Pesac.

DL: Vă amintiți când ați auzit prima dată despre deportare?

EB: Io-s născută în '62, deci io mai târziu, mult mai târziu am aflat, așa, discutând cu părinții și vecinii.

DL: Ei doreau să vorbească, erau deschiși, povesteau? („Cine?” *întreabă din fundal soțul intervievatei?*)

EB: Acuma nu știu cât se discuta pe vremea lui Ceaușescu, nu prea s-o discutat despre deportații din Bărăgan, nu discuta nimeni. Câteodată, vecinii, seara mai veneau la stradă, stăteau pe scaun și mai povesteau, mai ales că or fost împreună plecați.

DL: Și ce ziceau? Unde au fost deportați? („La Stăncuța”, *intervine soțul intervievatei*)

EB: Da, la Stăncuța. Ei nu știau unde pleacă. Seara, înainte de a pleca, la fiecare casă au pus un militar să îi păzească și li s-a spus ce să își pregătească, ce au voie să își ia cu ei, dar nu le-o spus unde pleacă. Și ei or mai lăsat din lucruri, deși erau urmăriți, au reușit să lase totuși prin grădină. („Galbenii, la vecinii ăia”, *ia cuvântul soțul doamnei Bogdan*). Da, și galbenii și alte lucruri mai de valoare le-au lăsat pe geam, la un pocăit, un vecin, ca să ajungă la rudele noastre, la o mătușă a mea. Și apoi le-o spus ce au voie să își ia. Fiecare avea dreptul la un vagon și acolo și-or pus și animalele, și hainele, și ei, toți într-un vagon. Pentru că, odată cu ei, o plecat și sora lu' bunicu' meu cu toată familia, atunci au stabilit ca într-un vagon să stea animalele ambelor familii și în alt vagon să steie ei. Ca să nu stea cu animalele. Și, asta știu că povestea maică-mea că, atunci când i-o dus la gară era o jale pe stradă, plângea toată lumea. Și, or plecat, n-or știut unde pleacă. S-or oprit în gări din loc în loc ca să mai dea de mâncare la animale, și

apă. În primul rând să dea apă la animale. Mai mulgeau vaca și vindeau lapte acolo în gări unde se opreau. Mama avea, cred, 16 ani atunci. Când o coborât într-o gară o întrebă pe unul, că unde ne duceți, ea credea că merge în Rusia, că așa or auzit. Țasta o spus ceva, da' nu clar, oricum, că undeva pe aici. Și, într-adevăr, când or ajuns, i-o dus pe un teren unde o fost recoltat grâul, numa' ce-o fost recoltat, și acolo i-o lăsat pe toți. Deci, pur și simplu („În câmp”, *întărește soțul interviewatei*). În câmp, da. Mama lu' mama mea, fiind și bolnavă, stătea sub masă ca să se ferească de soare și de ploaie și de tot. Până când le-o dat nu știu ce, să își facă cărămizi din alea, nu știu ce („Chirpici”, *o ajută soțul*). Ei, și pentru că toți care-or plecat erau cu bani și cu de toate la ei, ei n-or prea lucrat. Și ăștia, ca să îi oblige să lucreze, iarna or schimbat și banii, ca să fie totul... așa. Atunci or rămas practice fără nimic. („Dar aveau o vacă cu ei”, *adaugă soțul doamnei*). Bun, aveau la ei vacă, porc, ce aveau voie să ducă.

DL: Lucrau acolo la un I.A.S?

EB: Or lucrat, da, dar îi ducea, nu acolo unde locuiau ei, unde aveau făcută casa, nu știu, îi ducea undeva unde stăteau toată săptămâna și veneau sâmbăta. Știu și că le aducea apă cu o cisternă care mirosea („A petrol”, *intervine soțul*). Da, a petrol, a gaz. Dar au băut-o, că nu aveau ce să facă. Apoi, într-o iarnă, cum o bățut vântul, zăpada pur și simplu o înconjurat casa și n-or mai putut să iasă din casă. Or mers toți vecinii și or ajutat și or făcut culoar.

DL: Ce interesant!. Și ceilalți interviewați, pe care i-am ascultat zilele trecute, amintesc negreșit de apă, dar și de zăpadă.

EB: Și mama o luat păduchi de acolo, de la fermă. Chiar de sărbători o văzut mătușa că îi mergea așa pe păr.

DL: Spuneți că mama dumneavoastră, la 16 ani, era luată și ea la muncă la fermă?

EB: Da, sigur.

DL: Știți ce fel de fermă era?

EB: Nu prea. Parcă era și vie, că mi-o zis că ultima dată, când or plecat or tăiat și via, or pregătit și-or luat butași.

DL: Povesteau despre localnici?

EB: Oamenilor care erau acolo li s-a spus să nu se apropie de ei, că ăștia sunt criminali care au omorât oameni. Dar ăia, văzându-i că sunt liniștiți, s-au apropiat și s-or mai împrietenit.

DL: Mama dumneavoastră mergea la școală acolo?

EB: Avea 16 ani, nu mai mergea. Fratele lu' mama, pe el l-or luat în armată chiar când or fost acolo. Îi ducea la munci grele. Acolo lui i-o căzut în cap capota de la o mașină. L-o dus la spital, ce mai, în pătură, însă de atunci o rămas bolnav cu nervii. Ei n-or știu până când o venit

acasă și în '65, când o murit bunica mea, mama lui, atunci s-o văzut că are o problemă. Deci o rămas cu urmări.

DL: Dar ceilalți au rămas cu urmări?

EB: Mama îmi spunea că se fereau că, atunci când erau bolnavi, să ajungă în spital. Cam cine o ajuns în spital, ăla acolo o murit.

DL: După întoarcerea acasă?

EB: Nu, acolo, în Bărăgan. Dacă s-o îmbolnăvit cineva și o ajuns în spital, acolo o murit. Și ei spun că sigur acolo i-or omorât. Așa consideră oamenii. Da.

DL: Ei or reușit să ajungă pe acasă?

EB: Nu, nu aveau voie. Puteau să meargă doar 20 de kilometri, aveau D.O. pe buletin, nu îndrăznea nimeni, că le era teamă. Era riscant, că te puteau băga la pușcărie. Apoi, s-or bucurat când s-or întors acasă, dar acolo stătea altcineva. Aceia nu au dorit să iasă pentru că li s-a spus că cei din Bărăgan nu se mai întorc. Și atunci, cum la noi îs două case, una mare, una mică, ei or venit toamna, știu că or stat în casă mică, până în primăvară, se tot certau. Amândoi părinții mei au muncit la C.A.P. toată viața lor. Tot ce au făcut au făcut numai și numai pentru mine, că eram singurul copil. De-aia merg acum în două cărje amândoi. Eu când îmi amintesc când lucra taica-meu și umplea sacul greu de porumb, zbura cu el în pod, nu apucam să pun în coș, cât de repede se ducea cu el. Acum, la 87 de ani, sunt în două cărje. Toată viața or fost în cizme de cauciuc, la C.A.P.

DL: Vă mulțumesc.